

Dette er en sak som skal behandles i Kirkerådets septembermøtet. MKR får sakspapiret til orientering.

Saksdokumenter:

Høringsdokument fra Opplysningsvesenets Fond av 23.06.14:

- Opplysningsvesenets Fonds verdigrunnlag for forvaltning av fondets eiendeler
- Retningslinjer for samfunnsansvarlig finansforvaltning

Høring om oppdatering av retningslinjer for Opplysningsvesenets fonds samfunnsbevisste investeringer

Sammendrag

Kirkerådet støtter i sitt høringssvar at det etiske verdigrunnlaget for Den norske kirke bør være grunnleggende for hele OVF's virksomhet, og at dette anliggende løftes i et overordnet dokument som gjelder alle fondets forretningsområder. Det støttes at dette dokument omhandler sosiale, miljømessige og etiske aspekter som skal hensyntas i forvaltningen av alle fondets eiendeler og investeringer.

Det er positivt at OVF i neste omgang løpende vil utarbeide retningslinjer som konkretiserer dette verdigrunnlaget til alle fondets forretningsområder, og det anses som naturlig at man i første omgang oppdaterer retningslinjer for finansforvaltningen.

Kirkerådet er glad for verdiene som OVF forvalter og skaper til beste for Den norske kirke (Dnk), og erkjenner at det er krevende å balansere økonomisk verdiskaping og etiske premisser.

Kirkerådet påpeker at det på samme tid er naturlig, nødvendig og krevende å gi konkrete innspill til de to forelagte dokumentene: Naturlig og nødvendig fordi kapitalen skal forvaltes til Dnks beste, og kirkens verdigrunnlag er omtalt og ligger til grunn for argumentasjonen i dokumentene. Samtidig er det krevende, fordi konkrete innspill fra Dnk kan skape et inntrykk av at det er Dnk selv som på denne måten kan sikre en etisk forvaltning.

Selv om Kirkerådet i sitt høringssvar stiller en rekke spørsmål til teksten i dokumentene, samt nevner en del forslag til endringer og formuleringer, understrekes det at det hele tiden er OVF som har ansvaret for å sørge for at deres kapitalforvaltning er i tråd med kirkens verdigrunnlag.

Kirkerådet understreker at dette saksfeltet må være i en stadig utvikling og prosess. Det vil hele tiden være nye investeringsområder, nye utfordringer og nye bidrag til etisk

refleksjon. Kirkerådet tar derfor til ordet for etablering av løpende dialog og samarbeid mellom OVF og Kirkerådet, gjerne også flere kirkelige aktører, som skal sikre kontinuerlig oppfølging og forbedring.

I et vedlegg gjør Kirkerådet rede for relevante vedtak fra Kirkemøtet og Ungdommens kirkemøte i denne saken.

Forslag til vedtak

Kirkerådet sender vedlagte høringsuttalelse om oppdatering av retningslinjer for Opplysningsvesenets fonds samfunnsbevisste investeringer til Opplysningsvesenets fond, etter å ha innarbeidet merknader fra behandling i Kirkerådets møte.

Utkast til Kirkerådets høringsvar:

1. Innledning og generelle kommentarer

Kirkerådet takker for invitasjon til å kunne gi kommentarer og innspill til oppdatering av retningslinjer for Opplysningsvesenets fonds samfunnsbevisste investeringer. Det har vært kontakt og samarbeid med bl. a. Samisk kirkeråd og Mellomkirkelig råd om dette.

Opplysningsvesenets fond har en historie tilbake til middelalderen, er beskyttet gjennom grunnloven og regulert gjennom lov om Opplysningsvesenets fond.

Fondets formål er å bevare og forvalte verdier til beste for Den norske kirke (Dnk). Dette skjer ikke minst gjennom forvaltning og drift av presteboliger, samt økonomisk støtte til Dnks prosjekt- og utviklingsarbeid.

Kirkerådet er takknemlig for denne verdiskapningen, og anser den som viktig for kirkens virksomhet. Samtidig fører enhver forvaltning av kapital, og særlig finanskapital, i dagens globaliserte verden uunngåelig til en rekke utfordringer og etiske dilemmaer.

OVFs visjon er at verdiskapningen skal skje gjennom profesjonell finans- og eiendomsforvaltning.

I OVFs hovedinstruks, fastsatt av kirke departementet, heter det i § 2-2: «Styret skal fastsette etiske retningslinjer for fondets forvaltning. Fondet kan ikke drive eller gå inn i aktiviteter som bryter med alminnelige etiske prinsipper, med etiske retningslinjer for statstjenesten eller med god forretningsskikk.»

Siden fondets formål er å bevare og forvalte verdier til beste for Den norske kirke, mener Kirkerådet at det er naturlig og nødvendig at dens forvaltning må være forankret i grunnverdier som går ut over allmenn anerkjente etiske prinsipper. Derfor er Kirkerådet glad for at OVFs hovedinstruks i § 3-3 fastsetter følgende: «Styret fastsetter etiske retningslinjer for finansplasseringene som fullt ut ivaretar Den norske kirkes verdigrunnlag.»

Det er bare Den norske kirke selv som kan definere et slikt verdigrunnlag, basert på dens læregrunnlag, identitet og selvforståelse som evangelisk- luthersk folkekirke. Det finnes per i dag ingen vedtak eller dokument som beskriver dette presist. På denne måten er dokumentet også en utfordring til etisk debatt i kirken selv.

På Kirkemøte 2014 ble det i gang satt en prosess som skal avklare Dnks overordnede læregrunnlag. Dette arbeidet videreføres.

I tillegg finnes det allerede i dag en rekke vedtak som gir indikasjoner til å innholdsbestemme dette verdigrunnlaget tilstrekkelig, og som kan tjene som innspill til en etisk verdiforvaltning fra OVFs side.

Dette utdypes ved å legge ved utdrag fra en rekke relevante vedtak fra Kirkemøtet og Ungdommens kirkemøte.

At et slikt verdigrunnlag for Den norske kirke bør være grunnleggende for hele OVF's virksomhet støttes av Kirkerådet. Det støttes derfor at dette løftes i et overordnet dokument som gjelder alle fondets forretningsområder, og at det omhandler sosiale, miljømessige og etiske aspekter som skal hensyntas i forvaltningen av alle fondets eiendeler og investeringer.

Det er positivt at OVF i neste skritt vil utarbeide retningslinjer som konkretiserer dette verdigrunnlaget til alle fondets forretningsområder i løpet av høsten 2014 og våren 2015.

Det anses som naturlig at man i første omgang oppdaterer retningslinjer for finansforvaltningen.

2. Kirkerådets kommentarer til dokument A:

Opplysningsvesenets Fonds verdigrunnlag for forvaltning av fondets eiendeler

Dette dokumentet er tenkt å være overordnet og prinsipielt, og skal være førende for hele OVF's forvaltningsvirksomhet. Dokumentet er videre et uttrykk for den grunnleggende forbindelsen som er mellom Den norske kirke og OVF og beskriver kirkens etiske grunnholdninger.

Kirkerådet støtter dokumentets intensjon, men mener at enkelte formuleringer må forbedres. Det som sies om kirkens etiske grunnholdninger bør formuleres i nær dialog og samarbeid mellom OVF og Dnk, gjerne gjennom en felles arbeidsgruppe. Kommentarer i en høringsrunde kan ikke ivareta dette fullt ut.

Dokumentet er delt inn i avsnittene 1. Formål, 2. Kirkens etiske grunnholdninger, 3. Tema, 4. Dilemmaer og iboende utfordringer, og 5. Implementering i underliggende retningslinjer.

Kommentarer til de enkelte avsnitt:

1. Formål

Kirkerådet støtter formålsformuleringen.

2. Den norske kirkes etiske grunnholdninger

Dette avsnittet skal trolig gi en nærmere beskrivelse av hva § 3.3 i OVF's hovedinnstruks innebærer, her heter det at «styret fastsetter etiske retningslinjer for finansplasseringen som fullt ut ivareta Den norske kirkes verdigrunnlag.».

Formuleringene reiser imidlertid en del spørsmål: Hvem har myndighet til å si hva Dnks etiske grunnholdninger er? Er det som sies tilstrekkelig? Bør et styringsdokument for OVF gi en nærmere beskrivelse av hvordan vektleggingen av for eksempel menneskeverd og forvalteransvaret begrunnes av kirken?

Kirkerådet kan ikke se at det pr dags dato finnes en behandling av disse spørsmål av Dnks organer, og kan ikke se at formuleringene som er brukt er tatt fra Dnks egne dokumenter eller vedtak.

Kirkerådet mener ikke at intensjonen i det som sies i dette avsnittet er feil, men at formuleringene som er brukt, det som sies og ikke sies, ikke virker helt konsistent og at teksten trenger en bearbeiding.

Kirkerådet er enig i at områder som berører vårt forhold til våre medmennesker og vårt livsmiljø/ skaperverket må adresseres. Samtidig bes OVF å vurdere om det bør sies mer. Det er naturlig at et avsnitt som omhandler kirkens etiske verdigrunnlag tar utgangspunkt i hva Kirkemøtet har sagt i relevante dokumenter og vedtak.

På denne bakgrunn legges det ved en gjennomgang av relevante prosesser og vedtak som viser hvilke temaområder og verdier Dnk har vært opptatt av, særlig når det gjelder finansforvaltningen. Disse vedtakene gir klare føringer for kirkens etiske argumentasjon.

Kirkerådet ber om at avsnittet utformes nærmere de formuleringene som er brukt i Dnks visjonsdokument.

3. Tema

Det som er skrevet ovenfor får også konsekvenser for det som sies om temaer. Hvilken funksjon skal en slik liste over temaer ha, og hvem er målgruppen for den? Er det forvalteren som skal ta investeringsavgjørelser på vegne av OVF?

Kirkerådet mener at etiske grunnholdninger vil måtte gjelde hvilken som helst virksomhet og hvilket som helst område. Derfor kan en slik liste over temaer bare være en indikasjon på hvilke områder som bør vies spesiell oppmerksomhet, eller hvor «varselslampene» bør blinke ekstra tydelig.

I bakgrunnsnotatet skriver OVF at temaene både kan være et produkt eller handle om atferd, og at den er overtatt fra dagens temaer som er identifisert som relevante for forvaltningen av fondets finansportefølje.

Også her kan Kirkerådet tenke seg en dialog med OVF om hvordan dette bør formuleres. Nytt forslag til tekst som kan være utgangspunkt for en slik drøfting:

De nevnte grunnverdier bør prege all atferd, også når det gjelder forvaltning av verdier. Med utgangspunkt i disse grunnverdier kan det utledes temaer som krever spesiell oppmerksomhet, som for eksempel menneskerettigheter, rettferdig fordeling, alkohol,

tobakk, spill, pornografi, våpen, forurensing, miljøødeleggelse, klima, biodiversitet og bioteknologi.

Listen over temaer vil naturlig videreutvikles og endres over tid, både fordi samfunnet er i stadig endring og refleksjoner over etiske problemstillinger utvikles i tråd med dette.

Kommentarer til vedlagt liste over temaer, utkast 17. 06. 2014

I dette utkastet sorteres temaer under de to verdiene *forvaltertanken* og *menneskeverd*. Kirkerådet mener at denne oppdelingen er unødvendig. For eksempel hører klima og bioteknologi inn under begge verdier.

Når det gjelder listen over tema som er nevnt, opplever Kirkerådet på bakgrunn av de verdier som gjenspeiles i kirkens tidligere engasjement, bl.a. gjennom saksbehandling og vedtak (se vedlegget), noen som viktigere enn andre. Vi vil likevel på det nåværende tidspunkt ikke foreslå å endre denne opplistingen.

Kirkerådet mener likevel at listen trenger en bearbeiding når det gjelder den forklarende teksten. Det er ikke mulig i dette høringssvaret å foreslå gode alternative formuleringer.

Noen kommentarer og stikkord:

Klima: Bra at dette tema er kommet med. Formuleringen er tilfredsstillende.

Miljøforurensing og biologisk mangfold: I tillegg til det som er nevnt kan det nevnes at kampen for bevaring av artsmangfoldet er begrunnet i skaperverkets egenverdi.

Bioteknologi: Formuleringen bør endres. Bioteknologi skal og kan være et fagfelt som produserer goder for mennesker og kan bidra til miljøvern, bl. a. gjennom forbedret helse og matproduksjon. Men det er imidlertid en rekke etiske dilemmaer knyttet ved bruk, metoder og kommersialiseringen, ikke minst når det gjelder å ta «patent på liv». Selv om Kirkerådet fullt ut støtter intensjonen, er man spørrende til om setningen «Det kan være etisk betenkelig når mennesker prøver å ta over Guds rolle som skaper ved å manipulere ved skaperverket» bør bli stående. Til dette er grensen mellom akseptabel teknologi og «manipulering» for flytende.

Menneskerettigheter: Det er veldig bra at rettighetene til barn og urfolk tillegges spesiell vekt siden disse gruppene er spesielt sårbare og trenger særlig beskyttelse mot overgrep. Kirkerådet mener at kvinner også bør nevnes i denne sammenhengen.

Pornografi: Kirkerådet mener at det er unødvendig i dette avsnitt å påpeke kritikkverdige produksjonsforhold og bruk av ikke renhårig forretningsmetoder. Det holder med å peke på utnytting av mennesker som deltar, krenking av menneskeverd og en fremstilling av seksualitet som bryter med kirkens verdier. Siden dette hovedsakelig er knyttet til filmindustri, kan det nevnes at også andre områder (vold, action) kan være krenkende for menneskeverdet.

Tobakk: Det er tilstrekkelig å peke på svært uheldige helsevirkninger.

Alkohol: Det er tilstrekkelig å peke på alvorlige helsemessige og sosiale konsekvenser ved misbruk.

Pengespill: Det er tilstrekkelig å peke på alvorlige konsekvenser ved avhengighet.

Våpen: Kirken erkjenner landenes rett til et forsvar og deltakelse i fredsbevarende arbeid. Videre aksepteres bruk av våpen av politiet og til lovlig jakt. Likevel har våpenproduksjon og våpenhandel en rekke sider som bryter med kirkens verdier og etiske grunnholdninger. Dette kan også gjelde produksjon av våpendeler. Produksjon av masseødeleggelsesvåpen og salg av våpen til konfliktområder er helt uakseptabel.

4. Dilemmaer og iboende utfordringer

Kirkerådet støtter det som sies, og anerkjenner at det er utfordrende å agere i dagens globale finansverden, og at det er både praktiske og tekniske utfordringer ved det å gjennomføre alle etiske ambisjoner til enhver tid. En er enig i at det beste ikke må bli det godes fiende, og at man må legge til grunn en praktisk tilnærming som fungerer i hverdagen i den forretningsverden man opererer i.

Likevel mener Kirkerådet at det som sies av begrensninger ikke må tjene som en sovepute eller en unnskyldning til å sette etiske betenkeligheter til side. Tvert i mot må dette være en spore til å lete etter alternativer og forbedringer, eller – om nødvendig - å trekke seg ut av virksomheter, aktiviteter eller områder. Det er også en god grunn til å søke dialog og samarbeid med andre aktører som er opptatt av de samme verdiene.

Flere presseoppslag og påfølgende debatter i de senere år har vist at det finnes en rekke kirkelige organisasjoner og institusjoner som er opptatte av å være en kapitalforvalter med høye etiske ambisjoner og høy etisk integritet. Likevel har de fleste av dem vært utsatt for kritikk for enkelte av sine investeringer.

Kirkerådet mener det kunne være meningsfullt og spennende om det kunne etableres et samarbeid mellom disse, og at OVF kunne være ledende i dette arbeidet.

5. Implementering i underliggende retningslinjer

Kirkerådet støtter uforbeholdent dette anliggendet.

3. Kirkerådets kommentarer til dokument B:

Retningslinjer for samfunnsansvarlig finansforvaltning

Til nå har retningslinjene for finansporteføljen vært de eneste gjeldende etiske retningslinjer. Behovet for å ajourføre og forenkle dagens retningslinjer har vært ett av

OVFs argumenter for å foreslå denne revisjonen. Ved å velge å skille ut et overordnet dokument som skal gjelde alle forretningsområder har man skilt ut mye av det prinsipielle fra retningslinjene for finansforvaltningen.

Kirkerådet støtter en modernisering og forenkling av retningslinjene. Det foreslås at formålet med retningslinjene for finansplasseringene er at finansporteføljen forvaltes i samsvar med kirkens etiske grunnholdninger og at finansielle hensyn avveies mot samfunnsansvar.

I den medfølgende forklaringen sies det at oppdateringen innebærer «en forenkling av kriteriene for implementering av porteføljen, slik at retningslinjene blir mer uavhengig av den til enhver tid gjeldende investeringsstrategi.».

Det er vanskelig for Kirkerådet å vurdere hvilke utfordringer og behov en moderne finansforvaltning har, og hvilke verktøy som er både praktikable og hensiktsmessige.

Ved utarbeiding av de gjeldende retningslinjene fra 2003 var det et felles utvalg mellom OVF og Kirkerådet som utformet disse.

Kirkerådet har i teksten ovenfor flere ganger tatt til ordet for et samarbeid mellom OVF og Dnk når det gjelder formulering av grunnlagstekster. Vi vil reise spørsmålet om et slikt samarbeid også hadde vært formålstjenlig for en nærmere gjennomgang av prinsipper og virkemidler for finansforvaltningen som er nevnt nedenfor.

Någjeldende retningslinjer fra 2003 lister opp en rekke kriterier for investeringer i hovedkategoriene «unngå negative virksomhets- og handlingsområder», samt «plassere noe i positive virksomhets- og handlingsområder».

Høringsnotatet sier at det siden den gang har vært en betydelig økning av tilgang til etiske fondsløsninger, samt endringer i kapitalforvaltningsstrategier og utvidelse av «verktøykassa» for å drive ansvarlig investeringsvirksomhet. Høringsnotatet nevner her positiv og negativ screening, positive investeringer, aktiv påvirkning og integrering av ESG (environment, social and governance).

Kirkerådet tar beskrivelsen av denne endringen til etterretning og støtter prinsipielt det fremlagte forslag til nye retningslinjer for samfunnsansvarlig finansforvaltning.

Kirkerådet erkjenner at det er «dilemmaer knyttet til det å være en relativt liten investor, men med vidtrekkende etiske ambisjoner», slik OVF skriver i høringsnotatet. Det kan være en spenning mellom ønsket om «å tjene penger» og ivareta etiske verdier.

Men Kirkerådet mener det er viktig å erkjenne og anerkjenne den positive rollen som OVF kan spille i finansverden: Kirkerådet vil anerkjenne det arbeidet som ble gjort av OVF når det gjelder å oppfordre Statoil til å avslutte sitt engasjement i oljesandprosjekter i Canada. Etter først å ha utøvd aktiv eierskap og påvirkning i en årrekke, gikk man til det skritt å selge seg ut av selskapet. I dette spørsmålet var det nær kontakt og samarbeid,

ikke minst med Samisk kirkeråd og Mellomkirkelig Råd. Dette førte til stor medieoppmerksomhet og var utløsende til at olje- og energiministeren offentlig gikk ut og angrep Den norske kirke for å blande sammen børs og katedral. Det satte Dnks ledelse i posisjon til i to møter å ha en direkte dialog med statsråden om det etiske grunnlaget for norsk olje- og energipolitikk.

Denne beslutningen fra OVF er blitt lagt merke til og har vært til stor inspirasjon for mange i miljøbevegelsen.

Hva etterlevelse av etiske verdier og kriterier konkret betyr i fondets forvaltningshverdag kan ikke besvares generelt av Kirkerådet.

Men Kirkerådet er opptatt av at fondet bruker alle virkemidler, dvs. både negativ screening og utsalg, aktiv eierskap og påvirkning, men også positive investeringer.

Når det gjelder det sistnevnte sier de någjeldende retningslinjene at fondet «bør plassere noe» av finanskapitalen i positive virksomhetsområder. Det nevnes her både alternative energiformer og næringsutvikling i fattige områder som eksempler. OVF skriver i høringsnotatet: «I praksis har fondet hatt få slike investeringer og erfaring har vist at dette kan være utfordrende, både med hensyn til avkastning og oppfølging». Administrasjonen i OVF foreslår derfor å fjerne denne uttalte føringen fra retningslinjene.

Kirkerådet er spørrende til hvordan dette skal forstås når man samtidig i utkast til de nye retningslinjene sier at fondet skal «etterstrebe investeringer som fremmer ansvarlig og bærekraftig drift med hensyn til ansatte, miljø, klima og lokalsamfunn.».

Gjennom sitt samarbeid med mange organisasjoner, både globalt og i Norge, er Kirkerådet kjent med at bevisst og aktiv bruk av investeringer, både ved å trekke seg ut og ved å investere i nye områder, er et område som stadig blir viktigere. Dette gjelder både investeringer i sør, som særlig Kirkens Nødhjelp har spesielt fokus på, og investeringer i alternativ energi og miljøteknologi. En rekke finansanalytikere har argumentert med at slike investeringer kan være gunstige, også fra et rent finansfaglig perspektiv.

Kirkerådet erkjenner at slike investeringer kan være krevende, men mener at det finnes en rekke eksempler på at de både kan støtte en ønsket utvikling og samtidig kan være lønnsomme. Denne typen finansforvaltning setter spesifikke krav til kompetanse hos fondsforvalter.

Ikke minst har aktiviteten til den globale kampanjen «350.org» (www.350.org) arbeidet for å sette fokus på både «divestment» og «investment» som viktige virkemiddel i klimakampen. Personer og organisasjoner i 188 land, deriblant også en rekke menigheter og kirkesamfunn, er gjennom dette med på å bygge en global klimabevegelse. I forbindelse med samarbeidet «Klimavalg 2013», der Dnk og fagbevegelsen var sentrale aktører, ble det pekt på noe av det samme.

Også på dette område, f.eks. når det gjelder forhold i land i sør, vil et godt samarbeid mellom OVF og de sentralkirkelige råd kunne bidra til å lette oppfølgingen og motarbeide feilskjær og negativ omtale.

Kirkerådet vil avslutningsvis takke for at OVF gjennom sin forvaltning har tilstrebet å balansere verdiskaping til beste for Den norske kirke og ivaretagelse av kirkens etiske grunnholdninger, særlig knyttet til menneskeverd og bevaring av skaperverket.

Kirkerådet mener at OVFs etiske retningslinjer for finansforvaltningen fra 2003, utarbeidet av et felles utvalg fra OVF og Dnk, har bidratt til dette. Kirkerådet er glad for at dette anliggende med de foreslåtte endringene skal videreføres og utvides til alle OVFs forretningsområder, og håper at det vil være mulig å etablere tjenlige samarbeidsstrukturer, gjerne også med andre kirkelige aktører, rundt dette.

Vedlegg:

Relevante vedtak fra Kirkemøtet (KM) og Ungdommens kirkemøte (UKM) når det gjelder etiske verdier og kapitalforvaltning

Pågående arbeid med Den norske kirkes grunnlag

Kirkens etiske grunnholdninger er en naturlig konsekvens av dens selvforståelse og forståelsen av kirkens oppdrag.

I forbindelse med endrede relasjoner mellom stat og kirke og utarbeidelse av en ny kirkeordning, behandlet Kirkemøtet 2014 saken «*Den norske kirkes grunnlag*» (KM 06/14). Saken drøfter sammenhengen mellom kirkens selvforståelse som evangelisk-luthersk trossamfunn og organisasjon, uttrykt gjennom et overordnet dokument med tittel «Den norske kirkes grunnlag», og en framtidig kirkeordning for Dnk.

Dette arbeidet skal fortsette, bl. a. med en sak på Kirkemøtet 2015. I sitt vedtak i sak KM 06/14 forutsetter Kirkemøtet at det videre arbeid med saken «Den norske kirkes grunnlag» inneholder en beskrivelse av bl.a. kirkens læregrunnlag, kirkens selvforståelse og kirkens oppdrag.

Det er særlig det som måtte formuleres om kirkens oppdrag som kan ha relevans for en beskrivelse av kirkens etiske grunnholdning.

«Visjonsdokument for Den norske kyrkja 2015-2018»

I sak 07/14 behandlet Kirkemøtet 2014 «Visjonsdokument for Den norske kyrkja 2015–2018». Den sier:

Den norske kyrkja – *ei evangelisk-luthersk folkekyrkje*

Meir himmel på jorda

Kyrkja vitnar i ord og gjerning om frelse, fridom og håp i Jesus Kristus

ved å vere

Vedkjennande Vi tilber og vedkjenner trua på den treeinige Gud saman med den verdsvide kyrkja.	Open Vi er eit fellesskap prega av likeverd, deltaking og respekt for mangfald.	Tenande Vi viser miskunn, fremjar rettferd og vernar om skaparverket.	Misjonierende Vi vitnar om Jesus Kristus lokalt og globalt.
--	---	---	---

En rekke «bollepunkter» konkretiserer hva dette skal bety konkret, bl. a. for satsinger i perioden 2014-2018. Under overskriften «Folkekyrkja engasjerer seg i samfunnet» sies det bl.a.: «Kyrkja fremjar menneskeverd, fred, menneskerettar og respekt for skaparverket.»

Men det er også relevant i denne sammenhengen at det understrekes: «Kyrkja er ein relevant aktør i mediasamfunnet», og «Kyrkja er ein tydeleg og konstruktiv aktør i det norske samfunnet i samarbeid med styresmakter, livssynssamfunn, kulturliv og ulike organisasjonar.».

Kirkemøtet 2014 behandlet også «Den norske kirke og menneskerettighetene» (sak KM 09/14). I vedtakets første punkt grunngis kirkens engasjement og forpliktelse til å jobbe for menneskeverd og menneskerettigheter:

Gud har skapt alle mennesker i sitt bilde, og menneskets iboende verdighet ligger til grunn for den radikale likeverdstanden i kristendommen. Kirkens engasjement for de universelle menneskerettighetene har derfor troen på Gud som skaper som fundament. Men også troen på Jesus Kristus som viser Guds omsorg for hele det menneskelige livet og kirkens kall og oppgave, som innebærer å ta et oppgjør med undertrykkelse, ulikhet og urett, begrunner kirkens menneskerettighetsarbeid. Menneskets iboende verdighet kan aldri fratras et menneske selv om menneskerettighetene ikke skulle være oppfylt. Menneskerettighetene verner mennesket fra fødselen av. Det kristne menneskesynet og etikken går lenger enn dette og vil verne om mennesket fra unnfangelsen til livets slutt. De universelle menneskerettighetene skal beskytte mennesker mot overgrep og undertrykking og er i lys av kristen tro uttrykk for menneskets ukrenkelighet og likeverd.

Kirkemøtet 2012: «Skaperverk og bærekraft – revidert prosjektplan»

Kirkemøtet 2012 behandlet sak «Skaperverk og bærekraft – revidert prosjektplan» (sak KM 4/12). Vedtaket starter med en innledende preambel som gir kirkens engasjement en sentral forankring i sin tro:

Gud, vår skaper, frelser og livgiver

Hele Den norske kirkes engasjement for skaperverk og bærekraft har sitt utspring og henter sin kraft i troen på den treenige Gud: Gud skapte og opprettholder fortsatt all sin skapning. Gud skapte mennesket av jorden, og vårt liv er vevd sammen med jordens liv. I Jesus Kristus vil Gud forsonne verden og hele skapningen med seg. Ånden kaller og opplyser oss, og hjelper oss å leve i respekt for skaperverket. Menneskets avhengighet av jorden må avspeiles i hvordan vi ivaretar vårt ansvar som forvaltere av skaperverket. Mennesket er skapt i Guds bilde, og er en del av skaperverket. Vi er kalt til et liv i nestekjærighet. Bevaring av skaperverket handler om økt livskvalitet for oss alle.

I samme sak konkretiseres i vedtakspunkt 4:

«Kirkemøtet støtter Samisk kirkeråds og Mellomkirkelig Råds krav om at norske myndigheter sørger for at Statoil trekker seg ut av de omstridte oljesand-prosjektene i Canada. Dette er nødvendig både ut fra klima- og miljøhensyn, og hensyn til urfolks rettigheter.»

Kirkenes Verdensråds arbeid med «Justice, peace and the integrity of creation»

I dette arbeidet står Dnk i et stort økumenisk og globalt fellesskap. Flertallet av alle kirkesamfunn i verden deler dette engasjementet. Kirkenes Verdensråd vedtok allerede 1983 å arbeide med «Justice, peace and the Integrity of Creation». Dette programområdet i KV ble senere utvidet og fulgt opp av mange kirker, sammenslutninger og organisasjoner.

Både i Kirkenes Verdensråd og Den norske kirke ble perspektivet utvidet fra å handle om etisk bekymring og ansvar til å gjelde bekjennelse av tro og en ny forståelse av misjonsoppdraget i en verden, der både menneskeheten og skaperverket i sin helhet er truet.

Med utgangspunkt i dette kan man trekke konklusjonen at vern av skaperverket og menneskeverd, men også kamp for rettferdighet og fred er sentrale anliggender for Dnk, både som del av det norske samfunn og det globale kirke-fellesskapet. Også omtale av økonomiske forhold er en naturlig del av dette bildet.

KM 1996: «Forbruk og rettferd»

Allerede Kirkemøtet 1996 pekte i sin behandling av saken «Forbruk og rettferd» (KM 10/96) på at vårt vestlige forbrukersamfunn er en stor etisk utfordring. Ved å sitere bl. a. Jesu ord og advarsel fra bergprekenen (Matt 6, 19-33) om ikke å samle seg skatter på jorden, ikke å kunne tjene både Gud og mammon, og å søke først Guds rike og hans rettferdighet, gir Kirkemøtet et imperativ for sin «utsendelse» senere i vedtaket:

Fram mot 2000års-markeringen for Jesu fødsel vil Den norske kirke søke å vekke en oppbrudds-, handlings- og håpsdimensjon: - Vi ønsker å gå sammen med alle mennesker og organisasjoner av god vilje for å bygge brede allianser lokalt, nasjonalt og globalt, som kan utløse personlig forpliktelse og politisk handling for redusert forbruk og økt rettferdighet.

Når Kirkemøte 1996 senere i vedtaket nevner ni områder for konkretisering og oppfølging, så nevnes det på første plass Fondsforvaltning:

Vi vil sterkt oppfordre til en alternativ plassering av kirkelig kapital i den økumeniske utviklingsbanken EDCS, etablert av Kirkenes Verdensråd. Det må i forbindelse med omorganiseringen av Opplysningsvesenets Fond arbeides aktivt for å sikre at en betydelig andel av de kirkelige fondsmidler kan plasseres i denne eller liknende banker til utviklingsfremmende tiltak. En slik plassering av kirkelig kapital skal i hovedsak komme våre søsterkirker til gode.

Dette ble fulgt opp da Kirkemøtet i to omganger behandlet regler for disponering av tilskudd fra OVF til kirkelige formål (sak KM 12/97 «Fastsetting av nye retningslinjer for Opplysningsvesenets Fond- tilskudd til kirkelige formål» og KM 09/00 «Revisjon av retningslinjer for Opplysningsvesenets fond»).

KM 2001: Forbruk og rettferd - Evaluering og oppfølging

Fem år senere, i 2001 behandlet Kirkemøtet «Forbruk og rettferd - Evaluering og oppfølging» (sak KM 11/01), og bekrefter å styrke og videreføre sitt engasjement:

Utfordringene fra 1996 krever fortsatt hele kirkens oppmerksomhet og engasjement. For alle områdene er det nevnt konkrete former for oppfølging i Komiteens merknader. Her vil vi særlig peke på betydningen av tydelige etiske retningslinjer for plassering av kapital fra Opplysningsvesenets Fond. Perspektivene fra "Forbruk og rettferd" må være grunnleggende for alle sider i kirkens arbeid. Visjonen må være å gjøre kirken til verdens største miljøbevegelse.

I sine kommentarer til oppfølging av punktet «Fondsforvaltning» påpeker komiteen at «bruken av 10 prosent til beste for søsterkirker, er nå en etablert praksis.» Komiteen beklager derimot

at det ennå ikke har lyktes å etablere gode nok etiske retningslinjer for plasseringen av midler fra Opplysningsvesenets Fond. Komiteen ber om at det både blir arbeidet for tydeligere retningslinjer, og en bedre oppfølging av disse retningslinjene. Komiteen ber om at Kirkerådet, også gjennom sin styrerepresentant i OVF, arbeider for dette. Det bør være et mål at OVF kan gå foran og investere noen av midlene i mikrofinansprosjekter i andre land, der sikkerheten har vist seg å være stor.

Opplysningsvesenets fond nedsatte i tiden etter dette en komité som utarbeidet etiske retningslinjer for finansforvaltningen. Disse ble vedtatt i 2003.

Kirkemøte 2007: Truet liv – troens svar

Kirkemøtet 2007 behandlet «Truet liv- troens svar. Kirkens vitnesbyrd i lys av klimaendringer og arbeid for miljø, forbruk og rettferd» (KM 04/07). Som en del av et omfattende vedtak som utfordrer kirken på alle nivåer og oss som enkeltmennesker, ble også regjeringen og Stortinget utfordret til konkrete og modige klimatiltak. Igjen er fokus på fondsforvaltning en del av dette. Norges spesielle ansvar som petroleumsprodusent og

forvalter av enorme inntekter av denne produksjonen ble påpekt. Det sies at dette ansvaret må føre til:

- At petroleumsvirksomheten ikke skaper økt belastning på sårbart miljø, særlig i nordområdene
- At Statens pensjonsfond Utlands temabaserte investeringer flyttes til bransjer som fremmer framtidrettet klimavennlig energi
- At en større andel av fondet settes av til klimaforskning.
- At det settes av betydelige beløp til strakstiltak, for eksempel til å forhindre avskoging i tropiske regnskogområder.

Den økonomiske vekstfilosofi, som er styrende for både nasjonal og privat økonomi, er umoralsk.

KM 2007 «Økonomisk globalisering som utfordring til kirkene»

Samme året behandlet Kirkemøtet «Økonomisk globalisering som utfordring til kirkene» (sak KM 10/07).

Her bekjennes det at kirkene i nord har et medansvar for en politisk og økonomisk utvikling basert på grov utbytting av mennesker og naturressurser i sør, og erkjennes at globale handels- og finansinstitusjoner (Verdens Handelsorganisasjon, Det internasjonale pengefondet og Verdensbanken) ikke i tilstrekkelig grad ivaretar de fattiges behov og interesser.

Igjen er fondsforvaltning, både av staten og kirken, del av vedtaket. Det tas til ordet for å «utvikle Petroleumsfondet i en slik retning at det i større grad kan komme de fattigste i verden til gode». Kirken ser det som sitt ansvar å «utfordre Opplysningsvesenets fond (OVF) til i større grad å sikre at en betydelig andel av de kirkelige fondsmidler kan plasseres i utviklingsfremmende prosjekter».

KM 2013: Forsvarlig etisk forvaltning av norske petroleumsressurser og bruk av oljefondet

Kirkemøte 2013 behandlet «Forsvarlig etisk forvaltning av norske petroleumsressurser og bruk av oljefondet – forslag til uttalelse» (sak KM 12/13). Vedtaket starter med å påpeke at Kirkemøtet gjentatte ganger har understreket at Norge må forvalte petroleumsressursene ansvarlig i forhold til utfordringene med klimaendringer, miljø og global fattigdom.

Kirkemøtet vedtar en egen uttalelse om etisk forvaltning av Statens pensjonsfond utland (SPU):

Kirkemøtet mener at norske myndigheter må la hensynet til klima og global fattigdom

prioriteres i forvaltningen av Statens pensjonsfond utland (SPU).

Det innebærer at:

- *Ti prosent av SPU må investeres i fattige land innen ti år. Dette må gjøres på en måte som kommer fattige mennesker til gode.*

- *Etiske hensyn må gå foran økonomisk avkastning, og strengere etiske retningslinjer må ligge til grunn for investeringene.*
- *Innen Etikkrådets ti-årsjubileum i 2014 må nye etiske retningslinjer utarbeides, og etikkrådets mandat og ressurser må strykes.*
- *Vesentlig mer av SPU må investeres i fornybar energi og utvikling av ny energi. Vesentlig mindre må investeres i fossilindustrien.*

Uttalelsen forklarer så nærmere hvilken betydning SPU har som verktøy for å kunne påvirke utviklingen, ikke minst når det gjelder å skape bærekraftig utvikling og arbeidsplasser i sør:

[...] Gjennom vår oljeformue kan Norge bidra med investeringer som gir nye arbeidsplasser og grobunn for økonomisk vekst. Kirkemøtet mener at Norge må gå inn for at fem prosent av fondet investeres i fattige land innen fem år, og at dette økes til ti prosent innen ti år.»

Senere i uttalelsen pekes på fondets store muligheter å påvirke utvikling gjennom høy etisk bevissthet og vektlegging av et styrket Etikkråd:

SPU er en langsiktig investor, og har derfor potensial til å sette nye standarder med sin forvaltning. Kirkemøtet mener det må stilles strengere etiske krav til alle de investeringene SPU gjør. Etikkrådets mandat og ressurser må styrkes slik at det sikres at Norge ikke gjør seg delaktig i å tjene penger på menneskerettighetsbrudd, uverdige arbeidsforhold og miljø-ødeleggelser.

Selv om denne uttalelsen gjelder Statens pensjonsfond utland, må man kunne trekke konklusjonen at Kirkemøtet sannsynligvis ville påpeke det samme når det gjelder forvaltningen av finanskapitalen i Opplysningsvesenets fond.

Ungdommens kirkemøte

Også Ungdommens kirkemøte (UKM) har gjentatte ganger engasjert seg i økonomiske spørsmål og fondsforvaltning. UKM 2010 drøftet både forvaltning av SPU og OVF. I resolusjonen om forvaltning av SPU (UKM 09/10) er UKM opptatt av «at statlige norske investeringer er i tråd med hensynet til rettferdig handel og en bærekraftig utvikling.». UKM støtter å øke investeringer som bidrar til å redusere fattigdom og berge miljøet, og ønsker at SPU må få en tydeligere etisk profil.

Under overskrift «Kirkepenges i skatteparadis» (UKM 04/10) drøftet UKM OVFs rolle som eiendoms- og kapitalforvalter, og da særlig bruk av Hedgefonds:

UKM er opptatt av at vi som kirke setter økonomisk rettferdighet og forvalteransvar på dagsordenen.

Som kirke skal vi kjennetegnes ved nestekjærlighet i praksis, og våre investeringer og handlinger skal ikke kunne være til skade verken for andre mennesker, samfunn eller miljø.

I arbeidet med forvaltning av Dnk's verdier er det viktig at OVF har tydelige etiske retningslinjer som samsvarer med Dnk's etiske grunnlag. Videre er det viktig at disse retningslinjene følges.

UKM kommenterer spesielt OVF's finansinvesteringer. Man er glad for at fondet har etiske retningslinjer som sier at fondets finansplasseringer skal være i samsvar med Den norske kirkes etiske grunnholdninger.

Etter å ha erkjent at fondet skal komme Den norske kirke til gode og at retningslinjene i sin utdypning sier at "fondets midler dermed kan plasseres der de gir best avkastning på kort og lang sikt, peker UKM på Pkt 9, 2. avsnitt under Utdyping:

En målsetning om å oppfylle kriteriene innebærer ikke derved nødvendigvis et absolutt krav. For eksempel vil fondet kunne plassere på bankkonti uten nærmere kontroll av hvem banken låner ut penger til. Videre er det investeringsområder som ikke har SBI alternativer (samfunnsbevisste investeringer) i dag, for eksempel hedgefond. Fondet bør likevel kunne investere i slike dersom dette ut fra en porteføljemessig vurdering er økonomisk interessant.

UKM mener at denne unntaksregelen gir rom for å kunne oppheve de etiske forpliktelsene hvis de økonomiske argumentene taler for dette. UKM ser en fare i at porteføljemessige vurderinger og målet om best avkastning kan komme i konflikt med retningslinjen som tilsier at fondet skal følge Dnk's etiske grunnholdning. UKM mener at hensynet til de etiske retningslinjene skal veie tyngst dersom økonomiske og etiske hensyn kommer i konflikt med hverandre.

Vi som kirke kan ikke bygge vårt arbeid ved hjelp av midler som er tjent gjennom uetiske investeringer eller investeringer vi ikke har innsyn i. Vi må være villige til å redusere våre budsjetter dersom dette blir en konsekvens av at OVF trekker seg ut av investeringer som strider mot kirkens etiske standpunkt og verdigrunnlag.

UKM tar her meget klart til ordet for at etiske hensyn må veie tyngre enn muligheter for god økonomisk profitt.

Det er også viktig å legge merke til at UKM i samme sak understreker at de samme etiske grunnholdningene må gjelde for andre forretningsområder i OVF, her spesielt forvaltning av skogeiendommer:

OVF er en av landets største skogeiere. Dette gir OVF store muligheter, og innebærer samtidig et viktig ansvar i forhold til å bevare mangfoldet i naturen. OVF's egne retningslinjer sier at skogsdriften skal være kostnadseffektiv og miljøbevisst. Verdien av de tjenestene naturen gir oss er vanskelig å måle i penger. Naturen har en egenverdi, ut over den kortsiktige nytteverdien vi ser i forhold til kostnadseffektiv skogsdrift. Som forvaltere skal vi dyrke og passe Guds hage (1. Mos. 2, 15). Det er derfor viktig at OVF's overordnede formål, å tjene penger til gode for Dnk, ikke kommer i konflikt med vårt forvalteransvar med hensyn til vern av truede arter og økosystemer. 2010 er FNs år for bevaring av naturmangfoldet. UKM mener dette gir kirken en naturlig anledning til å markere vår holdning til god forvaltning og vern av naturen.

UKM ber derfor:

- Kirkerådet og Kirkemøtet om å legge press på OVF slik at teksten under pkt. 9 i retningslinjene endres; det må ikke lenger gis rom for å kunne sette de etiske retningslinjene til side ved vurdering av investeringsformer og objekter.
- UKM ber Kirkerådet og Kirkemøtet legge press på OVF slik at fondet straks skaffer seg oversikt over sine investeringer, og umiddelbart trekker seg ut av eventuelle uetiske og etisk usikre investeringer.
- UKM ber Kirkerådet og Kirkemøtet legge press på OVF til å bidra aktivt til en god og miljøfokuset forvaltning av skogeiendommene.